

Wiktor Hahn

Do historii teatru lwowskiego w r. 1797, 1799 i 1813

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 13/1/4, 342-343

1914/1915

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Anatomia Martynusa Lutra.

K. Estreicher w Bibliografii XV—XVI stulecia str. 30, 140 i w tomie XVI. (1898) 83 przypisał fałszywie satyrę wymienioną w tytule Erazmowi z Rotterdamu, wprowadzony w błąd tytułem: „Przez Dezyderyusza Erazma... odprawiana. Roku 1546. 17 Februarij“.

W rzeczywistości mamy tu do czynienia z fikcją (w r. 1546 Erazm już dawno nie żył, data zaś 17. II. jest niedokładną datą śmierci Lutra 18. II. 1546), której używano w Niemczech w pismach polemicznych. Sekcja, przeprowadzona przez Erazma, przeciwnika reformacyi, na zwłokach Lutra ma uzmysłwić rozłam i podział na sekty wśród luteran. Motywem tym posługiwali się zarówno katolicy jak i protestanci, wymienię np.: (Pistorius) *Anatomiae Lutheri pars prima* Cöln 1595, *secunda* 1598, *Sanctii Galindi e S. J. Anatomia Soc. Jesu Lubduni Baumgartner* 1633, (Graben zum Stein) *Schematismus Anatomiae hodiernae Romanae Ecclesiae Coloniae* 1731 i t. p.

Anatomia owa jest przeróbką Zrzenczyckiego, nie zaś, jak autor podaje na karcie tytułowej, przekładem z języka niemieckiego. Źródłem była *Anatomia Jana Nassa* * 19. III. 1534 + 16. V. 1590¹⁾, zob. *Das Antipapistisch eins und hundert quarta centuria Ingolstadt Weissenhorn MDLXVIII—LXX*, wymierzona przeciwko Anatomii Papatus Jana Fischarta z r. 1568.²⁾

Lipsk.

Dr. Józef Fritz.

Do historii teatru lwowskiego w r. 1797, 1799 i 1813.

W wydaniu *Różnych dzieł* Walentego Gurskiego (w Krakowie i we Lwowie, 1804—1817, w sześciu tomach) znajdują się przy jego komedjach podane daty pierwszych ich przedstawień w teatrach lwowskim i warszawskim. Szczegóły o teatrze lwowskim odnoszą się do r. 1797, 1799 i 1813, a mianowicie: wystawiono we Lwowie po raz pierwszy następujące komedye Gurskiego: 1) 25. czerwca 1797 r. komedję czteroaktową: *Rozwód w masce* (T. II. 129), 2) 14. kwietnia 1799. komedję pięcioaktową: *Rycerz zakochany czyli miłość prowadzi do odwagi i sławy* (T. III. 59), 3) 29. grudnia 1813 r. komedję czteroaktową: *Zemsta pięknej kobiety* (T. VI. 109). Dwie pierwsze daty podał Karol Estreicher (*Teatra w Polsce*, Kraków 1879, III. 142, 144), nie wspomina o nich jednak ani W. Bogusławski (w *Dziejach teatru narodowego w Polsce*), ani S. Schnür-Peplowski (zarówno w *Teatrze polskim we Lwowie (1780—1881)*, Lwów, 1889, jakoteż

¹⁾ Johann B. Schöpf: *Johannes Nasus*. Bozen, 1860.

²⁾ *Zeitschrift für deutsche Philologie*, tom 36., str. 165 nn.

w broszurze: *Bogusławski we Lwowie. (Ustęp z dziejów sceny polskiej) 1795—1799.* Lwów 1895). Trzecia data o tyle jest ciekawa, że odnosi się do r. 1813, który według słów Peplowskiego w dziejach sceny polskiej we Lwowie uległ zupełnemu zapomnieniu. Widoczne jednak z tego, że i w tym roku dawano przedstawienia w języku polskim. Niestety, poza tą jedną datą w braku wszelkich danych („Gazeta lwowska“ n. p. nie wspomina ani słowem o teatrze lwowskim w r. 1813) nie mamy żadnych wiadomości o przedstawieniach polskich we Lwowie w tym roku.

Lwów.

Wiktor Hahn.

O t. zw. „powieściach tradycyjnych“ Klementyny z Tańskich Hofmanowej.

Listy Elżbiety Rzeczyckiej i Dziennik Franciszki Krasieńskiej zaliczyła krytyka do kategorii t. zw. powieści „tradycyjnej“¹⁾ i upatrywała wartość obu utworów w tem właśnie głównie, że autorka zdołała odtworzyć w nich rysy obyczajowe niedawnej przeszłości, opierając się na żywych jeszcze wspomnieniach świadków naocznych. Tę zasługę ma Tańska niewątpliwie, ale mówiąc o *Listach* i o *Dzienniku*, należy sobie zdawać sprawę, że mimo pozornego podobieństwa inny był cel, a dzięki temu różną także technika pisarska w obu opowieściach. Nie brakło wprawdzie również celu wspólnego (ubocznego), ale ten na sposób tworzenia nie wpłynął, a jeśli zaważył na szali, to w zakresie ściśle ograniczonym.

Listy wyszły w *Rozrywkach dla dzieci* w r. 1824. Zeszyty miesięczne pisemka zawierały stale niemal działy następujące: wspomnienia narodowe, powiastki, anegdoty o dzieciach, rozprawki treści moralnej, pogadanki pedagogiczne (w szczególności o wychowaniu dziewcząt). Dział pierwszy obejmował żywoty znakomitych Polaków lub zajmujące szczegóły biograficzne, opisy ziem polskich, okolic, zamków, pamiątek, tudzież opowiadania na tle historycznym. Cóż jest przedmiotem *Listów* poza wątlą intrygą, którą tworzy jedynie wypędzenie pani Rzeczyckiej z dzierżawy i powrót tejże pani Rz., dzięki córce, do łask księstwa? Treść materalna utworu dałaby się ująć w następujące punkty: obłóczyny ks. Wiśniowieckiej, życie codzienne w dworku szlacheckim na Ukrainie, urządzenie dworku, stroje szlacheckie, zjazdy gości, napady hajdamackie; ród Czartoryskich, Puławy (opis ogólny), okazałość dworu, służba, pomieszczenie panien dworskich, stół u księstwa, pokoje w pałacu; Warszawa (wrażenia), pałace, ogrody, kościoły warszawskie, królowa (żona Au-

¹⁾ Chmielowski Piotr. *Klementyna z Tańskich Hofmanowa, Wybór dzieł Kł. z T. Hofmanowej* (I., Kraków, 1898), s. 22.